

amely a »Fekete város«-ból, a »Különös házasság«-ból, »Akli Miklós« romantikus históriájából, a »Fekete kakas«-ból, az »Eladó földbirtok«-ból és megannyi nagyszerű Mikszáth-elbeszélésből és regényből megcsinálja Mikszáth színpadi sikereit. A »Vén gazember« Nemzeti Színházi térfoglalása is jelentékeny bizonyágtétel mellett, hogy Mikszáth minden szépirói alkotása tökéletesen színszerű és amíg a színésznek magának is gyönyörűsége a Mikszáth alakjaival való nemesebb értelembe vett színjátszás, addig a közönség élvezettel szívja magába az életgazság és humor mikszáthi magyarságát. Ha pedig méltó dramaturg veti rá a szeméit Mikszáth »Új Zrinyiász«-ára, akkor csodálatos szenzációval fog kivirágzni a magyar színpadon egy új műfaj: a szatirikus drámai revü, amelyből, ha csekélyebb arányokban is, mert csupán a magyar glóbus területére leszűkítve is, Madách zsenijére emlékeztető grandiózitások érezhetők. Mikszáth Kálmán életrajza a legcsodálatosabb vegyülete a zseni megpróbáltatásainak, amelyek kiérlelik a képességeket és az istenáldotta tehetségeket. Nógrád megyéből indult, Szklabonyán született, 1849. jan. 16-án. Atyja, kis-csoltói Mikszáth János, jómódú kisnemes volt; anyja a magyar nőemancipáció kiválóságával (Veres Pálnéval) volt közeli rokonságban és farádi Veres Pálnénak hívták. A fiatal Mikszáth nagyrészt Rimaszombatban járta iskoláit, noha Selmeceen maturált és 1868-ban már Pestre ment jogásznak. A jogot elvégezvén, újból hazament Nógrádba és miközben mint megyei esküdt működött, éber érzékkel figyelte a megyei társadalom színes furcsaságait. Ekkor kezdett írni, még pedig romantikus és humoros rajzokat. Első elbeszélése, amelyből már itt-ott az oroszánkörmök is kilátszanak, a »Fővárosi Lapok«-ban 1872-ben jelent meg, »A batyus zsidó lánnya« címmel. A következő évben szüleit elvesztvén, falusi gazda akart lenni. Ebben azonban akadályozva lévén, a megyei tisztújításon aljegyzőségre pályázott, de a magyar irodalom szerencsésére elbukott és Pestre jött írói szerencséséjét kipróbálni. Vigasztalására minden komoly tehetségnek, Mikszáth nagyon nehezen boldogult eleinte az írói pályán. Zsenge írásaiból

alig-alig tudott megélni, úgy hogy valószínű kellett az újságírás keresztjét is, hogy éhen ne pusztuljon. »Elbeszélések« c. első kötete (1874.) semmi tetszést sem keltett. Szinte-szinte végleg elkedvetlenedett már a neki térdigérő írakkal való keserves vetélkedésben, amikor jósorsa Szegedre vitte. Ott a »Szegedi Napló«-nál és a nagy árvízvet követő mozgalmas, rekonstrukciós életben végre — tehát közel 30 éves korában — magára talált. Karcolataiban kiönthette pompás humorát Tisza Lajos gróf »udvara« körül, megírván a királyi biztosság tarka alakjait. Majd a »Szegedi Napló« kiadója, Bába Sándor ösztönzésére megírta a »Tót atyafiak« első mikszáthi kötetét, amelynek országos sikere volt. Azután már nem is maradhatott sokáig a jó vidéken. Egymásután hívták a kiadók és szerkesztőségek Budapestre. Itt csakhamar megírta »A jó palócok«-at, majd mint az »Ország-Világ« segédszerkesztője működött. Csakhamar a »Pesti Hírlap« nyerte meg munkatársául és itt kezdte írni »A tisztelt ház« című, országosan kedvelt pompás karcolatait. Irodalmi munkásságának eredményei közé számítható, hogy 1882-ben a Petőfi- és Kisfaludy-Társaság tagjai közé választotta. Ezt az Akadémia is betetőzte Mikszáth megválasztásával. Ugyanezen évben képviselő is lett és feleségül vette Mauks Ilonát, a balassagyarmati központi főszolgabíró leányát. Három fia született ebből a házasságból, de ma már csak egy van életben. Munkái, iratai mintegy harminc kötetre tehetők és sok idegen nyelvre van lefordítva, akár csak a Jókai írásai. Svédre maga Oszkár svéd király fordította Mikszáthot. Negyvenéves írói jubileumát 1910-ben ülte meg az ország nagy fényvel. Nemzeti ajándékkul megvették neki a család ősi birtokát, Szklabonyát, amelyet a nagy elbeszélő nevére Mikszáthfalvának neveztek el. A sok fiatalkori küzdelem időelőtt sírbavítta a magyar irodalom e kiválóságát és pedig ugyanabban az évben, amikor az országos elismerés jutott neki elégtételül.

(Liptay Károly.)

Mikusay Mihály, színész, (Mikusai Ozmán Mihály), sz. 1877. szept. 29-én, Nagyváradon. Színész lett 1907-ben.